

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Кафедра географії

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Українське географічне товариство (м. Київ, м. Вінниця)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
(з міжнародною участю)**

“Туризм у ландшафті, ландшафт у туризмі”

25-26 травня 2022 року

Вінниця 2022

УДК 911.53
ББК 26.821

Затверджено до друку рішенням
вченої ради природничо-географічного факультету
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(протокол № 10 від 11 травня 2022 року)

Редакційна колегія:

Денисик Г. І. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (відповідальний редактор); **Воловик В.М.** – доктор географічних наук, професор, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (заступник головного редактора); **Гудзевич А.В.** – доктор географічних наук, професор, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського; **Яцентюк Ю.В.** – доктор географічних наук, професор, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського; **Браславська О.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри географії та методики її навчання УДПУ імені Павла Тичини; **Война І.М.** – кандидат географічних наук, старший викладач кафедри географії, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (секретар).

**Туризм у ландшафті, ландшафт у туризмі: Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
(з міжнародною участю), м. Вінниця, 25-26 травня 2022 р. /
відп. ред. Г.І. Денисик. Вінниця, 2022. 94 с.**

До збірника матеріалів конференції ввійшли доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр досліджень, пов'язаних з теоретичними та практичними питаннями сучасних проблем розвитку туризму у ХХІ сторіччі. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: фундаментальні концепції туризму, туризму в антропогенних ландшафтах, етнокультурного туризму, нішового туризму та майбутнє розвитку туризму.

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції.

УДК 911.53

© Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла
Коцюбинського, 2022
© Кафедра географії, 2022

СЕКЦІЯ 3

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ

Божук Т.І.,

доктор географічних наук, професор,

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

САКРАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТ МІСТА ЗБАРАЖ

Сакральньо-туристичний чи релігійно-туристичний потенціал певної території формується сукупністю наявних у ньому об'єктів: окремих споруд (церкви, костелу, каплиці, дзвіниці) чи ансамблів (комплексів споруд, монастиря, лаври, духовного центру), визначних місць (джерела або криниці, печери, хресної дороги), а також сакральних реліквій (чудотворних ікон чи розп'яття Ісуса Христа, мощей святих і блаженних тощо), придатних для створення сакральньо-туристичного продукту й реалізації відповідних паломницьких (або сакральньо-туристичних) турів чи екскурсій.

Для оцінки релігійно-туристичних об'єктів сакрального ландшафту застосовано експертний метод, в основу якого покладено бальний підхід, тобто визначено критерії оцінки релігійних об'єктів та їх оціночні шкали.

Під час визначення критеріїв оцінки кожного з релігійних об'єктів було враховано сучасний стан, історико-культурну, рекреаційно-пізнавальну та духовну цінність самого об'єкта, а також рівень сприйняття його туристом.

Усі критерії можна поділити на дві групи [2]:

- 1) ті, що стосуються релігійного об'єкта;
- 2) пов'язані із сприйняттям об'єкта відвідувачем/туристом.

До першої групи належать: картографічне відображення та ідентифікація об'єкта, правовий статус, положення у ландшафті та розташування, значення, унікальність, конфесійна приналежність, зовнішній вигляд, тип будівельного матеріалу, ступінь збереження, історична значущість, атракційна ємність,

стійкість до антропогенного навантаження тощо.

Друга група охоплює: панорамність, кольорову палітру ландшафту, доступність (транспортну й пішохідну), наявність закладів розміщення і харчування, екскурсійне обслуговування, спеціалізовані крамниці, рівень організації об'єктів для показу, безпеку туристів, рівень психофізіологічного комфорту відвідувачів.

Отже, пропонуємо використовувати 23 критерії для оцінки релігійно-туристичних об'єктів.

Кожен критерій має оціночну шкалу в межах одного, двох або трьох балів. Максимально можлива кількість балів для одного об'єкта – 69, мінімально можлива – 23.

Виконуємо оцінку кожного релігійно-туристичного об'єкта. На основі оцінки окремих релігійно-туристичних об'єктів можемо визначити оцінку релігійно-туристичних ресурсів або релігійно-туристичного потенціалу певного населеного пункту, і таким чином отримати число привабливості сакрального ландшафту [1].

Запропоновану методику експертної оцінки сакральних об'єктів апробовано на прикладі міста Збараж, що на Тернопільщині. Це місто надзвичайно красиве, оточене горами Медобори. Перша згадка про нього датована 1211 роком. Впродовж свого довгого існування місто пережило цікаву і непросту історію, однак продовжує залишатися потужним центром культурної спадщини. У Збаражі представлені об'єкти релігійного поклоніння різноманітних конфесій (християни (православні, греко- та римо-католики), Свідки Єгови, юдаїсти та інші). Релігійні святині міста можна із впевненістю назвати його берегами [3].

Для виконання бальної оцінки релігійно-туристичних об'єктів м. Збаража, використовуючи критерії та показники оцінювання, було обрано такі об'єкти: костел Св. Антонія з Падуї (I), церква Успіння Пресвятої Богородиці (II), церква Христового Воскресіння (III), церква Св. Юрія (IV), Спасо-Преображенська церква (V), один із прикладів такої оцінки подано в табл. 1.

Результати бальної оцінки релігійно-туристичних об'єктів м. Збараж

№ п/п	Критерії оцінювання		Релігійно-туристичні об'єкти				
			I	II	III	IV	V
1	Картографічне відображення		3	2	2	2	3
2	Положення у ландшафті (композиційна цінність)		1	1	1	2	3
3	Кольорова палітра		2	1	2	2	1
4	Панорамність		1	1	1	3	3
5	Унікальність		2	1	1	1	1
6	Правовий статус		3	3	3	3	3
7	Значення об'єкта		1	1	1	1	1
8	Історична значимість		3	3	3	1	3
9	Розташування		3	3	3	2	1
10	Доступність для відвідування		3	3	3	3	2
11	Зовнішній вигляд споруди		2	2	2	3	2
12	Атракційна ємність комплексу		3	3	3	3	3
13	Ступінь збереження		2	2	2	3	2
14	Безпечність об'єкту		3	3	3	3	3
15	Рівень організації об'єктів для показу		3	2	2	2	2
16	Архітектурний напрям		3	3	3	3	3
17	Місце перебування туриста до об'єкта огляду	Інтер'єр	2	3	3	3	3
18		Екстер'єр	3	3	3	3	3
19	Сакральна цінність		3	3	3	3	3
20	Наявність інфраструктури		1	1	1	1	1
21	Рівень психофізіологічного комфорту рекреантів		3	3	3	3	3
22	Наявність питної води		2	2	2	2	2
23	Стійкість до навантаження		3	3	3	3	3
Разом			55	52	54	55	54

Експерти можуть проставляти свої оцінки у спеціально підготовлених бланках, де горизонтально навпроти кожного з 5 об'єктів фіксуються відповідні бали згідно з 23 критеріями (показниками).

На основі отриманих результатів проведено ранжування (рейтингування) релігійних об'єктів.

Таким чином, в наведеному прикладі бланку, за результатами бальної оцінки, найбільш привабливими виявилися такі об'єкти релігійно-туристичної спадщини м. Збараж: костел Св. Антонія з Падуї, церква Св. Юрія (по 55 балів), дещо меншу оцінку отримали церква Христового Воскресіння, Спасо-Преображенська церква (по 54 бали) та церква Успіння Пресвятої Богородиці (52 бали). Загальна оцінка названих об'єктів становить 270 балів.

Одержані оцінки про привабливість релігійних об'єктів від багатьох респондентів можна опрацьовувати за допомогою Excel. Варто насамперед визначити сумарну кількість балів для кожного об'єкта за окремими показниками, а потім сумарну кількість балів для кожного об'єкта за всіма показниками.

Для перспективи подальших досліджень, на нашу думку, поряд із зазначеною методикою експертної оцінки релігійно-туристичної привабливості міської території, доцільно здійснити облік та оцінку релігійних об'єктів із визначенням їхніх якісних і кількісних показників, тобто застосувати методику обліково-оціночних бланків християнських сакральних об'єктів.

Список використаних джерел

1. Божук Т. Рекреаційно-туристичні дестинації: теорія, методологія, практика. Львів: Український бестселер, 2014. 468 с.
2. Релігійний туризм: термінологічний словник-довідник / автор-упор. Т. Божук. Львів: Український бестселер, 2010. 152 с.
3. Церква Воскресіння Христового [<https://map.ugcc.ua/view/1034-tserkva-voskresinnya-hrystovogo-m-zbarazh-ternopilska-oblast>]